

כנס עמותת דורות ההמשך – 29 באוקטובר 2006 **שיח דורות ההמשך**

שרת החינוך, פרופ' יולי תמיר: אחד המאבקים הגדולים בחינוך הוא למקד את הצעירים. המשימה העומדת בפנינו היא לבדל את השואה מכל הנושאים האחרים בחינוך: לבדלה בעוצמה, במשמעות, בחוויות; להעביר את החוויה במסנן אישי של הפנמה; למצוא את הדרך להפוך את הנצחת השואה למשהו מאד ישראלי, אך גם אוניברסאלי.

מר טומי לפיד, היו"ר הנכנס של מועצת יד ושם: "אני מופתע ונפעם לנוכח כינוסם של רבים כל כך לכנס על השואה. סיוע לעמותה הוא משימה של כבוד!"

יו"ר העמותה, ד"ר יוסי שוב: "הרגשנו צורך להתחבק בתוך עצמנו. מטרתנו חיבוק מאות ניצולי שואה והפצת הרוח לאלפי ממשיכי מורשת.

גל סגל, דובר העמותה: רק 5 חברים כנסת נענו לסקר העמותה לגבי הקשר של הח"כים לנושא השואה, והביעו נכונות לפעול בנושא.

כנס עמותת דורות ההמשך, שנערך בבית חיל האוויר בהרצלייה ב-29 באוקטובר 2006, שם לו למטרה לקיים שיח פתוח בין חברי העמותה ולשמש אפיק התבטאות ויוזמה לחברים מן השורה, כמו גם אפיק למשוב לועד המנהל של העמותה. הכנס משך כ-200 איש, רובם חברי העמותה אולם גם כאלה שאינם חברים, ומתוכם הצטרפו חברים חדשים לעמותה.

הכנס, אותו הנחתה חברת ועד העמותה מיקי קנטור, אירח את שרת החינוך, הפרופסור יולי תמיר, את יושב הראש החדש של מועצת יד ושם, מר טומי לפיד ואת יו"ר ההנהלה של יד ושם מר אבנר שליו.

יו"ר העמותה, ד"ר יוסי שוב, פתח את הכנס בהתייחסות לחוויה המיוחדת שבהתכנסותם של המוני אנשים שלכולם – והוא בתוכם – מכנה משותף של רקע ושל מחויבות, שהציר המרכזי שלו הוא מורשת השואה. לאחר מכן התייחס למבצע ח.נ.ה. של העמותה: חיבוק ניצולי השואה, הקרוי על שמה של חברת העמותה חנה אייכלר ז"ל. בדבריו על אופיו של ה"חיבוק" סיפר על הרגשת קבוצת המייסדים בתחילת הדרך: "הרגשנו צורך להתחבק בתוך עצמנו". בשלב השני ראו המייסדים למטרה לחבק מאות ולהפיץ את הרוח לאלפי ממשיכי המורשת, בהנחה שלאחר השגת מאסה קריטית, יאמצו ויחבקו הארגונים הרשמיים את העמותה ואת עשייתה.

ד"ר שוב אמר כי העושים במלאכת העמותה הופתעו מן החיבוק המוקדם מאד והאמיץ של יד ושם, ובקש לנצל את ההזדמנות להביע פעם נוספת תודה לראשי יד ושם על תמיכתם. גם עם ארגון הפרטיזנים צומח שיתוף פעולה. שיתוף הפעולה עם מרכז הארגונים ועם בית לוחמי הגיטאות עדיין בחיתוליו. אולם, הודה יו"ר העמותה, טרם עשינו די ברמת המאות והאלפים. יש לעשות רבות ברמת החבירה לרבים נוספים מבני דורות ההמשך. אחת ממטרות הכנס, אמר, היא לשמוע מחברי העמותה רעיונות, הצעות והמלצות על דרכים למימוש ייעודה של העמותה. גם בתחום החינוך חשובה תרומתה של העמותה. היו"ר הוסיף עוד מאופיו של החיבוק, בספרו על ילדתו בת ה-17 ששבה ממסעה לפולין ועם הנחיתה בישראל אמרה: "רק רוצה לחבק את סבא וסבתא ועכשיו!" אולם אין די במסעות בני הנוער לפולין, פעולה רבת-עוצמה אך חד-פעמית וקשה להכלה, אלא יש "לטפטף" את מורשת השואה ולקחיה לבני הנוער בחיבוק רגיש ותומך אך מתמיד ומתמשך.

גל סגל, דובר העמותה, דווח על סקר שבצעה תת הועדה של העמותה לענייני הקשר עם הכנסת, בו נבדקו הקשר האישי של חברי הכנסת לנושא השואה ונכונותם לפעול בנושא. רק 5 חברי כנסת נענו לבקשה להשתתף בסקר. מטרת העמותה, אמר הדובר, היא להניח את נושא השואה על השולחן, לרבות שולחן הכנסת, תמיד ובכל עת. הוא ציין כי יושב הראש החדש של יד ושם, מר טומי לפיד, היה בכנסת האחרונה ניצול השואה היחיד בין חברי הכנסת, ואין ספק כי אין מתאים ממנו לשמור על הנושא.

יו"ר מועצת יד ושם הנכנס, מר טומי לפיד, בירך את משתתפי הכנס ואמר כי הוא מופתע ונפעם לנוכח המספר הגבוה של משתתפי הכנס. למרות תלונתו של יו"ר העמותה על אי-גיורם של רבים, הרי שמופלא הוא כינוסם של רבים כל כך לכנס בנושא השואה. הוא אישית, אמר לפיד, דאג למסירה לדור ההמשך שלו, אולם לא כולם עושים כן, ולכן חשובה כל כך עבודת העמותה.

נושא השואה, אמר יו"ר מועצת יד ושם, אקטואלי מתמיד. אחרי תקופת השואה לא עלה ולא הועלה, מאחר שהניצולים העדיפו שלא לחשוב עליו וחלקם גם התביישו בו. אשר לצברים, אלה לא עסקו בנושא שהיה רחוק מהם ולא נוח לעיסוק. הדלת לזיכרון השואה נפתחה במשפט אייכמן, שסחף את כל האוכלוסייה לרבות ספרדים שלא הייתה להם נגיעה ישירה אליו. מאז, מודעות השואה בעולם הולכת ומתחזקת, משום שהעם היהודי, ויד ושם כנציגו, עושים מלאכת קודש של הנצחה; משום שגרמניה וארצות אירופה אחרות עושות חשבון נפש ומשום שלאחרונה, יש שוב איום על קיומם של יהודים במדינתם, שבאופן סמלי מספרם מגיע לכ-6 מיליון. לנוכח האיום קיימת תחושה של פחד, כמו ערב מלחמת ששת הימים, אולם מאחר שמדינת ישראל היא תחנתנו האחרונה, יש להאמין כי האיום לא יתממש.

בד בבד, אמר לפיד, יש לדאוג שזכר השואה ותודעת השואה יישארו חרוטים במודעות בישראל ובעולם. אתם, חברי העמותה, אמר, חייבים לזכור את אשר סיפרו לכם הוריקם, ולהעבירו הלאה לבנים ולנכדים, כמשימה נפשית, יהודית והיסטורית. יו"ר הנהלת יד ושם ועמיתיו עושים עבודה אדירה בתחום זה, ועמותת דורות ההמשך שומרת על הגחלת העצובה הזו ועל כך עם ישראל חב תודה. יו"ר מועצת יד ושם הבטיח כי מוסד יד ושם יעשה ככל שיוכל על מנת לסייע לעמותה וכי יראה בכך משימה של כבוד.

המנחה, חברת הוועד המנהל מיקי קנטור, איחלה למר לפיד, בשם העמותה, הצלחה בתפקידו החדש כיו"ר מועצת יד ושם והמשך שיתוף פעולה מוצלח ופורה בין יד ושם לבין העמותה.

בקדמה את פני שרת החינוך, הזכירה מיקי כי כאשר קבע משרד החינוך 100 מושגי יסוד שעל התלמידים בישראל ללמודם, קבלה פרופ' יולי תמיר על היעדרו של המושג "שואה".

שרת החינוך, פרופ' יולי תמיר, הביעה שמחתה על השתתפותה בכנס העמותה. האתגר החינוכי הגדול שבפנינו, אמרה, הוא הנצחת מורשת השואה, ההולכת ומתרחקת מן התודעה. כשהיינו ילדים, הייתה לנו אינטימיות עם ניצולים. אולם אנו הולכים אל דורות של ילדים שלא יהיה להם עוד המגע האישי, הישיר, האינטימי של מפגש עם ניצול. עולות איפוא השאלות הבאות:

1. כיצד להביא את הדורות הבאים ללמוד, להתעניין ולהזדהות עם חווית השואה? יד ושם עושה בהקשר זה עבודה נפלאה ביצירת רגעים אינטימיים עבור הדור הצעיר של היום, שהשואה רחוקה ממנו, ותורם משמעותית למשימת העברת הלפיד.

2. כמי שעליהם מוטלת עתה משימת ההנצחה, עלינו לשאול את עצמנו, מעבר לסיפור החוויה, מהו המסר המועבר, ולמה מיתרגמת החוויה. המסע לפולין שמארגן משרד החינוך חשוב מאד: הילדים חוזרים אחרים. אולם השאלה היא: כיצד הם אחרים? מה יש להעביר לילד הנוסע לפולין? האם רק את תחושת הרדיפה, כמסר יהודי, או שמא גם מסר אוניברסאלי על הסכנה שבהקצנה, על גזענות בכלל. שאלת המסר תידון גם במועצה של יד ושם.

3. שאלה שמעסיקה מאד את מערכת החינוך: איך גורמים לילדים להרגיש שגם הם צריכים להעביר את המסר. הדת היהודית מציבה את ההנצחה במקום מרכזי בתודעה. הדת היהודית דורשת להפנים את החוויה ולזכור אותה כאילו חווית אותה בעצמך (יציאת מצרים). יש לוודא שהדורות הצעירים יהיו מסוגלים לכך.

לא קל לחנך בימינו, אמרה שרת החינוך. אחד המאבקים הגדולים בחינוך הוא, בעולם הרועש כל כך, למקד את הצעירים. המשימה העומדת בפנינו היא לבדל את השואה מכל הנושאים האחרים בחינוך: לבדלה בעוצמה, במשמעות, בחוויות; להעביר את החוויה במסנן אישי של הפנמה אצל הצעירים; למצוא את הדרך להפוך את הנצחת השואה למשהו מאד ישראלי, אם כי לא פרנואידי ולא שונא-זרים. המסר צריך להיות משהו שלנו אך גם אוניברסאלי. כל מי שתורם למהלך של ההנצחה, אמרה פרופ' תמיר, יבוא על הברכה: יד ושם העוסקת בכך, וגם שיח העמותה המתקיים היום. עם נבחן על פי יכולתו לזכור, ואנו כאן היום כדי לאמר שיש לנו חובת זיכרון, שהרי כל שכחה כאילו עושה עבודתם של מי שרצו למחות את זכר השואה. אם נדע לזכור ולהנציח נכונה את השואה, סיכמה שרת החינוך, נדע לבנות בתודעה הלאומית ערך חשוב גם לחיינו כאן ועכשיו.

המנחה מיקי הודתה לשרה והוסיפה תודות לכל מי שסייעו להגשמת הכנס – בהתנדבות. כן הודתה לעמותת חיל האוויר על סיועה בארגון הערב. מיקי הזכירה כי אחד האתגרים הגדולים העומדים בפני עמותת דורות ההמשך הוא היצירה – בקרב הצעירים – של הרצון והצורך לזכור. לשם כך עומדת העמותה לקיים סדנא מיוחדת, בשיתוף פעולה עם יד ושם, לממשיכי עדות – כיצד להעביר את סיפור הורינו הלאה לדורות הבאים, כדי לשמר את מורשת השואה ולהנציחה.

בשלב זה התחלקו המשתתפים למספר קבוצות דיון, סביב הסוגיות הבאות:

- מורשת השואה – הנצחה, הסברה, חינוך – מהי מורשת השואה והאם נעשה די להנחלתה?
- ניצולי השואה וחסידים אומות העולם – דיאלוג ראשון בין הדורות הממשיכים.
- דורות ההמשך לניצולי השואה כנושאי חותם – חיים עם אחריות וייעוד.
- גשר עם קשר – דרכים יוצרות ומגייסות קשרי סיוע לניצולים.

לאחר הדיונים שבו המשתתפים והתכנסו במליאה, לשמיעת סיכומי הדיונים וסיכום הכנס. יו"ר העמותה, ד"ר יוסי שוב, הכריז על האסיפה השנתית של העמותה שתתקיים ב-25 בינואר 2007, בצמוד ליום הזיכרון הבינלאומי לשחרור אושוויץ. הפרוייקטים הבולטים שבפנינו, אמר היו"ר, הם המשך פיתוח מבצע ח.נ.ה. של חיבוק ניצולי השואה; המשך משימת התיעוד, לרבות קורס ממשיכי עדות; המשך פיתוח הקשר בין הדור השני לניצולים והדור השני לחסידי אומות עולם. ד"ר שוב הפנה את המשתתפים לאתר האינטרנט של העמותה, בו יוכלו לקבל מידע על פעילויות העמותה, קיימות ומתוכננות כאחד.

סיכום דיון דור שני של ניצולים ושל חסידי אומות עולם

איילה אבידוב-שלזינגר, חברת הוועד המנהל וראש הוועדה בעמותה העוסקת בנושא, דווחה כי בפעם הראשונה בעולם נפגשו דור שני ושלישי לניצולים עם דור שני ושלישי של חסידי אומות העולם. בדיון נשאה דברים נציגת הדור הראשון, אלמנת חסיד אומות העולם שושנה רצינסקי. דובר על הנושאים הבאים המצריכים טיפול וסיוע:

- הבאת הסיפור של החסידים לכלל ישראל.
- פניה לארגון האומות המאוחדות בבקשה להכריז על יום הצדעה בינלאומי לחסידי אומות העולם.
- פנייה לשרת החינוך בבקשה להכניס את נושא חסידי אומות העולם לתוכנית הלימודים ולוודא כי בני הנוער היוצאים למסע לפולין ילמדו על פועלם של החסידים ואף ייפגשו עמם.

- הצורך של החסידים בעזרה, כאן ועכשיו, בתנועה ממקום למקום, בקשר עם המוסדות וכד'.
- המשך ומיסוד הפגישות ופעולה להגשמת הרעיונות שהועלו.

סיכום דיון על דור שני בנושאי חותם

- ד"ר מלה מאיר**, חברת הוועד המנהל, דווחה כי בקבוצה בהנחייתה עלו הדברים הבאים:
- תחושות חזקות של חסר במשפחה (סבים וסבתות).
 - חסר בידע ("לא שאלנו", "לא סיפרו לנו").
 - צורך להעביר את המורשת המשפחתית לדור השלישי (כצוואה וציווי של ההורים), מבלי לפגוע בהם תוך כדי ההעברה, כפי שקרה בין הדור הראשון לדור השני.
 - השתלבות בעשייה של ארגוני יוצאי ערים שונות.
 - תחושה שחייבים ללמוד יותר על השואה, ולהעביר לא רק סיפורים קשים אלא גם את מסר הגבורה היום-יומית של ההשרדות.
 - קודי התנהגות משותפים לבני דור שני, ותחושת שותפות במשא כבד.
 - צורך לשמוע סיפורים של אחרים, כדי לגבות את מה שלא שמענו מהורינו ("אנחנו העדים האחרונים של העדים").
 - קיום מפגשים עתידיים בניהול איש מקצוע, אחת לחודשיים, כדי לדבר על הנושא.

- בילי לניאדו**, חברת הוועד המנהל, דווחה כי בקבוצה בהנחייתה עלו הדברים הבאים:
- דברים דומים לאלה שעלו בקבוצה בהנחיית מלה מאיר.
 - ביטוי חזק לכאב של הדור השני, כאב עמוק שאינו מאפשר לחיות חיים רגילים ומקשה על הדיבור עם הדור השלישי, והצורך בכלים כדי להתגבר על כך, לרבות כתיבה.
 - הצורך לנקוט כל מאמץ להנחיל את הסיפור גם לאחרים וחשיבותה של ההנצחה.
 - חוויות של דור שלישי, ותגובות הוריהם בני הדור השני.
 - אופי המסר המונחל: סקטוריאלי, אוניברסאלי.
 - הרצון להגביר את הפעילות במסגרת העמותה, ולקיים דיונים בקבוצות קטנות.

סיכום דיון על חינוך והנצחת מורשת השואה

- שמואל סורק**, חבר הוועד המנהל, דווח כי בקבוצה בהנחייתו עלו הדברים הבאים:
- כיצד מבטיחים שבעוד מספר דורות, אנשים עוד יעסקו בשואה? מה עלינו לעשות, כדי שאנשים ימשיכו להתייחס לנושא ברצינות ובכבוד הראויים?
 - נדון תפקידה של מערכת החינוך בהנצחת השואה ומורשתה, ונשאלה השאלה איזה תפקיד יש לעמותה בנושא זה. צוין כי מן הראוי להוסיף למערכת החינוך תקנים ולקבוע סטנדרטים בתכנים ובפעילות.
 - כיצד להבטיח כי, כפי שעם ישראל מתייחס לחורבן הבית שארע לפני 2000 שנה כאילו ארע אתמול, באותו אופן יתייחסו לשואה ויזכרוה בעוד 2000 שנה.
 - ניתן להפנות רעיונות לועדת חינוך של העמותה, בראשות מרים פולאקביץ.

- לינדה אולמרט**, חברת הוועד המנהל, דווחה כי בקבוצה בהנחייתה עלו הדברים הבאים:
- חבר העמותה מנחם אטקין מבקש ליזום חידון שואה, במתכונת חידון התנ"ך.

- המסע לפולין: ההכנה, הנסיעה, העיבוד של הדברים לאחר מכן – הצעה כי ועדה של העמותה תנסה להשפיע על המסע, הכנתו ועיבודו.
- ייזום תוכניות חינוך עבור מערכת החינוך, בין היתר תוכניות חלופיות לנוער שאינן משתתף במסע לפולין. הכנסת תוכניות חינוך גם לעיריות, תנועות נוער, מתנ"סים וכד'. הסתייעות במלגות.

סיכום דיון על גשר עם קשר לניצולים

יורם מלמד, חבר הוועד המנהל, דווח כי בקבוצה בהנחייתו עלו הדברים הבאים:

- דיווח על פעילויות שועדת העמותה הפעילה בנושא כבר מיישמת במסגרת מבצע ח.נ.ה. – חיבוק ניצולי השואה.
- חשיבות איתורם של ניצולי שואה הזקוקים לסיוע (לרבות כאלה המאושפזים במוסדות פסיכיאטריים) ויצירת מאגר שמות ניצולים, תוך הסתייעות במאגרי המידע של יד ושם ושל הביטוח הלאומי.
- קיום קשר עם ארגונים נוספים, כגון "עמך" ואחרים.
- פעילות תיעוד.
- ייזום מפגשים בין תלמידי תיכון העומדים לצאת לפולין עם ניצולי שואה, על בסיס של אחד על אחד, כאשר התלמיד גם מתעד את הניצול "שלו".
- קיום קמפיין ברמה הלאומית למען ניצולי שואה, תוך הדגשת הדחיפות שבעניין לנוכח גילם המתקדם והפעלת לחץ על הגורמים הרלבנטיים (בין היתר בכתיבה לארגונים אלה). הקמת שדולה (בכנסת ומחוצה לה). שימוש בתשדירי שירות. גיוס ציבורים נוספים לפעילות, כגון חרדים.
- הצורך במתנדבים נוספים לפרוייקט ח.נ.ה. (תלמידים, סטודנטים במסגרת פעילות פר"ח, ניצולי שואה קשישים שמצבם טוב וכו').

בסיכום הכנס הודה חבר הוועד המנהל של העמותה שמוליק סורק למשתתפים על השתתפותם, והזכיר כי חברי העמותה וועד העמותה, חדורי שליחות. אך עוצמתה של העמותה ויכולתה למלא את שליחותה תלויה בכמות חבריה. ככל שמספרנו יגדל, נוכל גם להשפיע יותר למימוש שליחותנו. סורק סיים בקריאה לצירוף חברים נוספים לעמותה.